

Takke-tale til STMU 01.12.2023 –

Takker for maten og for oppgaven med å takke-for-maten-talen.

Det er god mat vi får på Sør-Troms museum og ellers her på kafeen. Vi setter pris både på maten, på verten og det å treffes sammen med alle frivillige. Julelunsjen har i seg selv et historisk sus over seg. Så dette blir ikke bare takkeformaten-tale, men det blir takke for **skifte** fordi vi deler et fellesskap. Det er flott at STMU lager et samvær for oss frivillige.

Høvdingsetet her på Trondenes hadde tre slike samvær som de kalte **gilder** for å gjøre avtaler, få lovnader, knyte band og pleie både det religiøse, sosiale og økonomiske samarbeidet i regionen.

Gilde er et sosialt selskap. Da den unge høvdingen Asbjørn hadde problemer med å holde gjestebud pga. kongens kornboikott av gjenstridige nordlendinger, ble skjebnen for Stiklestadslaget lagt. Så har vår region i år vært markeringsdistrikt for kommende 1000-års markering til 2030. Slike sosiale sammenkomster må vi holde på, også i dag. I betydninga av fest, treff og skifte.

Gilde har egentlig flere betydninger enn den norrøne opprinnelsen. I dag er det Kjøtt- og fleskesentralen som har tatt gildenavnet som firmanavn. Men Kjøpmennenes forening i middelalderen ble og kalt **Gilde**. Det tilsvarende for håndverkernes sammenslutning var **Laug**.

Laugene var kulturbærere. Det var håndverkssvennene som hadde pliktvandring. Det var en måte laugene kunne utvide sitt marked i et strengt regulert føydalt samfunn. Lauget ble for mektig og ble forbudt midt på 1800-tallet. Men svennene fortsatte med sin vandring. De var kulturformidlere både innen harde og myke håndverkstradisjoner. De var datidens formidlere av kunnskap, nyheter og tanker.

Rikdom får du i byen, men visdom i ødemarka. Når en går, tenker en, derfor tankegang. Så var det ikke bare gåing, men tankesprang som foregikk fra bygd til bygd. Vi fikk de beste agitatorene med haugianerne, thranitterne og folkene fra de internasjonale kongressene. De vandra rundt og formet det som skulle bli fagbevegelsen, partiene, demokratiet vårt, det vi kaller for det moderne likhetssamfunnet vi ønsker å påberope oss.

Her på Trondenes vil jeg vektlegge at håndverkerne er en egen ressurs for å forstå hva våre forfedre kunne og hva de gjorde. Håndverket er kjernen i kulturminnevernet. Det er kunnskap om hvordan kulturminner ble formet og ivaretatt i fortiden. Det er og en forutsetning for vedlikehold og istandsetting i vår tid. Det er dokumentasjon på hva de kunne gjøre med det verktøyet vi veit de hadde. Museet har langt på veg sett verdien av å kunne håndverket når middelalderlandsbyen skulle bygges opp. Byggetradisjonene er og brukskunst som en må ta vare på. Den tas kun vare på ved aktivt håndarbeid.

Her kommer vi frivillige inn. Vi dekker et stort område. Maritime kunnskaper, grønne hender, mykt og hardt brukskunst, industrifag m.m. Vi er alle bærere av vår kultur. Kultur kommer av ordet kunne, og vi kan vårt håndverk. Vi håper og tror at vårt arbeid er et viktig bidrag til dagens vert. Det arbeidet er ikke bare til nytte for museet. Det gir også oss en mening med

livet å holde oppe og i hevd gamle tradisjoner, håndverk og kunnskap. Sammen med museet er vi samfunnsbyggere med å forstå, bevare og formidle vår fortid.

Historiearbeid er et puslespill og des flere som kan komme med brikker, des bedre bilde får vi. Historie er et sammensatt fag der det ikke fins enkle svar, bare mangfoldige vurderinger.

Og uten fortid, ingen framtid. For å se hvor det bærer hen, må vi vite hvor vi kommer fra. Vi har en arv å ta vare på, og det syns jeg denne samlinga av amatører og profesjonelle historiker gjør på en **glimrende** måte som Harstad-samfunnet kan være glad for.

Så vi trenger å treffes på tvers av våre fagskiller og profesjoner. Gode historikere og formidlere bidrar til nasjonsbygging. Det gjelder vår identitet og tilhørighet. Vi som er her har i oppgave å forstå lokalsamfunnet både innenfor og innenfra, samtidig som vi må ha evnen til å se det utenfra. Hermeneutikkens lov er at en må forstå, men også forstå forståelsen. Så var den greske guden Hermes guden for kommunikasjon.

Men en takke for maten tale, skal jo få dere til å le. Men jeg husker aldri de gode vitsene. Så dere må ta til takke med mine egne opplevelser som jeg nødvendigvis husker.

I disse dager har vi Fosen-saka, vi har Repparfjorden og de har vekt minnene om Alta-saken. Jeg var med på Alta-kampen. Jeg var nylig utlært sambandsmann fra forsvaret og fikk da ansvaret for radiosambandet mens jeg var i Detsika-leiren. Vi laget fortellinger av kodeord. Ved ei lakselv brukte vi ord som sluk, flue, ørret, laks i historiene slik at våre motstandere som lyttet ikke skulle forstå hva vi meldte.

Jeg satt med øreklokkene på og ryggen til døra i hytta i steinbruddet. Plutselig ble døra revet opp, og inn kom tre uniformerte politifolk. Jeg rakk å ta av meg øreklokkene og hører den første politimannen snur seg rundt i hytta og sier: «Nei, det foregår nok ikke tjuvfiske her».

Det var elvepolitiet. De ba pent om at vi endret kodeord for det vanskeliggjorde arbeidet deres.

Som mekaniker foreslo jeg motordeler, men det ble bildeler. Det var det flere som kunne litt mer om biler.

Da meldinga om et defekt bremseslange til Mercedes 202 gikk på lufta, brøt det inn på gebrokken norsk at det hadde den tyske turistene og vi kunne få det. Vi gjorde oss ikke tilkjenne.

Da forsto vi hvorfor motstandsfolkene under krigen ga så meningsløse meldinger over radioen som «kua bruker raggsokker». Ingen blander seg uskyldig inn i slike meldinger.

Takk for glimrende måltid og takk for at STMU viser oss frivillige den oppmerksomheta at vi får komme hit til julelunsjen. Julelunsjen viser at Sør-Troms Museum tar ansvaret for kunnskapen om vår fortid når de har samlet oss som tar vare på historia.

Frode Bygdnes

Sekretær Harstad historielag